

A MAGYAR ÖRÖKSÉG-DÍJAS ZELNIK JÓZSEF MÉLTATÁSA

Tisztelt Ünneplő Közönség! Hölgyeim és Uraim!

A múlt század második felét uraló szovjet-kommunista önkényuralomból kiutat kereső társadalom nemzethű rétegei – a levert forradalom, a megtorlás évei után –, szabadabb létre, a közélet megújítására törekedtek. Ki itt, ki ott, ki hogyan tudott. A hatvanas évek közepétől „a szabadság kis körei” egyre gyarapodtak. Lépésről-lépésre kialakult a népi kultúrát fölfedező, újjáéledő ifjúság „nomád nemzedéke”, melynek az 1973-tól a Népművelési Intézetben dolgozó Zelnik József alkotó-szervezőjévé szegődött. Találkoztak útjaink. Középről láttam, tapasztaltam, s másokkal együtt igyekeztem segíteni szívós küzdelmét az óbudai Selyemgombolyítóért. Ennek a 18. század végi ipari műremeknek a megmentése, közcélú fölhasználása, megszerzése érdekében Jóska képes volt minden követ megmozgatni. Társaival a fiatal népművészek nyári táborait, kiállításait szervezte, s eközben – a „Röpülj Páva” TV-s vetélkedő népszerűségét hasznosítva, a kibontakozó Táncház mozgalmat csatasorba állítva – mozgósított. Elérte azt, hogy a tíz éves felújítás során megszépült csodás **Selyemgombolyító**, a magyar kultúra megújulásának műhelyévé, a nomád nemzedék valóságos és szimbolikus központjává váljon, s maradjon mindmáig.

Az ifjú Zelniket igazi, ötletgazdag művelődésszervezőként ismertem meg, aki – bogárhátú kis Volkswagen autójával – a nemzethű értelmiség és magyar kultúra szolgálatát lankadatlan buzgalommal végezte. Közreműködött pl. a kecskeméti kerámiastúdió, a tokaji Makovecz-Ház, az etyeki szövőház, a velemi faragóház, a magyarlukafai alkotótábor létrehozásában, a gercsei pálos templom újraépítésében. Bogárhátúján végigvitt Erdélyen 3 magyar író; Kiss Ferencet, Kormos Istvánt és Nagy Lászlót; életre szóló élménnyel. Ott volt a Bethlen Gábor Alapítvány kezdeményezői, a Lakiteleki Tanácskozás résztvevői, a Dunaszauros ellenzői között; ott bábáskodott a DUNA TV megszületésénél. Életem válságos szakaszában, a 70-es évek végén, az általa szerkesztett első öt népzenei nagylemez – Budai Ilonával, a Muzsikás- és a Vízöntő Együttessel, s még két Táncházassal – ,betegségemből valósággal újjáélesztett. Átélt katarziszom társadalmi megjelenítését **Nomád nemzedék** (1981) könyvében érzékeltem, amely a művelődésszervező Zelnik József munkásságának közéleti, kulturális vonását tükröző történeti kordokumentum. Folytatása a táncház mozgalom, illetve a fiatalok népművészeti stúdiójának utóéletét értékelő **Negyven év után** című – a Magyar Művészeti Akadémia kiadásában idén megjelent – összegező műve, amely a magyarság közelmúltjának tényfeltáró, elemző leírása és jövőjének fontos előrejelzője is.

Zelnik József életpályáját múltunk megismerése, az értékek átmentésére való törekvés, a magyar kultúra megújítása, gyarapítása, egyetemessé tételének szándéka jellemzi. A nevéhez kötődő intézményekkel, alapítványokkal, tévékkel, ökológiai könyvtárral; népművészeti, táncház-mozgalmi szerepvállalásaival, a **Magyar Bor Akadémiával** is ezt szolgálta. Sokak túlélését, alkotóműhelyek fennmaradását is segítette a zordabb években. A zöldek jeles hazai képviselője, a magyar nyelven egyedülálló öko-filozófiai folyóirat, az **Ökotáj** (1992) főszerkesztője. Szimbólumkutatóként, etnográfusként, íróként; kultúr- és létfilozófiai, bölcséleti kötetivel új szellemi horizontot nyitott, sajátos, eredeti műfajt teremtett. Művei

közül néhánynak a címét említem: *Régi és új formák (1977)* *A videó világa (1984)*; *Az ünnep megszállása (1989)*; *Humán reform (1989)*; *Vissza az ünnephez (1994)*; *A magyar kultúra selyemövezetei (1998)*; *A zöld ember (2003)*; *Tengerkönyv (2006)*; *A nagy szertartás. A bor csodája Dionüszosztól az eucharishtiáig (2010)* Az idő-, és a terjedelmi korlátok nem teszik lehetővé, hogy ezekről érdemben szóljak. Munkásságának szerteágazó sokszínűségéről, szemléletéről, sorsáról és eredményeiről ízelítőt kap, aki elolvassa a KAIROSZ Kiadó „Magyarnak lenni” sorozatában megjelent **A magyar kultúra mindenese** c. interjúkötetét.

„*Ki a múltját nem becsüli, a jobb jövőt nem érdemli.*” tartja a közmondás. 1998-ban, a Magyarok Világszövetsége 60. évfordulóján, e mottóval általam szervezett világkonferencia első szekciója, Zelnik József előterjesztésében és vezetésével beszélte meg a „**Nemzeti kulturális leltár készítésének programját**” Rendkívüli érdeklődést, vitát váltott ki, csakúgy, mint a Bíró Zoltán- Csapó Endre vezette 8. szekcióülés; ahol a „**Kulturális kommunikáció és a külföld magyarságképe**” témát tárgyaltuk. Hiába készítettük el a kulturális nemzetstratégiát akkor, mert – Makovecz Imre Magyarok Házát újjáalkotó tervével együtt – az, az MVSz-t szétfeszítő belviszályok miatt, mindmáig megvalósítatlan maradt.

1991-ben Zelnik József Gyurkovics Tiborral együtt dolgozta ki a **Magyar Művészeti Akadémia** tervét, s ő kérte fel Makovecz Imrét, hogy vállalja az elnökséget. Húsz éves munka és mellőztetés után a Magyar Művészeti Akadémia most rangot és méltó parlamenti támogatást kapott ahhoz, hogy tevékenységét az általa eddig felügyelt, újjáépülő pesti Vigadóban folytassa; a magyar kultúra szétfoszló szövedékeit egybefonja.

1999 júliusában a Selyemgombolyítóban Zelnik József- „**Zorrót**” **50. születésnapján** tanítványai és barátai olyan **Emlékkönyvvel köszöntötték** őt, amelyben a magyar szellemi és kulturális élet színe-java – mintegy harminc jeles személyiség – megszólalt, köztük Csoóri Sándor, aki az imént elhangzott versét dedikálta neki. A görögök szerint „**a nagy emberek barátsága, az istenek ritka ajándéka**”. Zelnik József a XX század végét meghatározó híres magyarok közül sokak barátságát bírja. Büszke erre az ajándéokra, amely a legnagyobb kitüntetés számára.

Nemrégiben ritka nagy külföldi elismerésben részesült. Megkapta a Szentatya által újjólag jóváhagyott Templomos Lovagrend Nagykeresztjét. Ő, aki e régi katolikus lovagrend kultuszát híven ápolja, e becses kitüntetés első hazai birtokosa. Megtisztelő számomra, hogy a magyar kultúra több mint négy évtizedes szolgálatát elismerő Magyar Örökség-díja, a Magyarság Láthatatlan Szellemi Múzeumába történő belépése alkalmából laudálhattam.

Budapest, 2012. december 22.

Bakos István